

UDINE – 2016

BESZIVÁROG A VALÓSÁG

BASKI SÁNDOR

A TÁVOL-KELETI FILMEK EURÓPAI FESZTIVÁLJA 18 ÉV UTÁN SEM VESZÍTETT NÉPSZERŰSÉGÉBŐL. IDÉN NEM CSAK SZÓRAKOZTATÓ, DE FONTOS PRODUKCIÓKAT IS LÁTHATOTT A KÖZÖNSÉG.

Nagykorúságról elmélkedni a 18-as évforduló kapcsán a létező legnagyobb fesztiválbeszámoló-közhely, de a ziccert Udine kapcsán sem lehet kihagyni. Az induláskor, 1999-ben ugyanis még korántsem tűnt magától értetődőnek, hogy egy észak-olasz kisváros hosszútávon is a távol-keleti filmek európai rajongóinak Mekkájává válhat. Az elmúlt évek során látszólag kevés dolog változott: a kínálat továbbra is az ázsiai térség populáris filmtermését próbálja lefedni, és a közönség még mindig Európa különböző pontjairól érkező egyetemistákból, veterán Áziaszínészekből és lelkes helyiekből áll, akiket a válság hatására megnövelt bérletárak sem tántorítanak el. A szervezőknek így aligha van okuk rá, hogy a jól bevált formulán változtassanak, a cél maradt továbbra is a szórakoztatás és a kulturális ablakok nyitogatása, egyedül a Focus Asia néven megrendezett filmvásár jelzi, hogy a hídszerepet a két kontinens között szeretnék még markánsabban érvényesíteni.

Hogy az Udinéban vetített zsánerfilmek utat találnak-e az európai moziba, az sajnos erősen kétséges, az idei kínálat mindenestre a korábbiaknál is szélesebb keresztmetszetet nyújtott, köszönhetően az új dokuszekciónak, és annak, hogy néhány szerzői alkotás is helyet kapott a programban. A legfontosabb bemutató kétségkívül a *Tíz év* (*Ten Years*) volt, amely több szempontból is kuriózumnak számít. Hongkongi film korábban soha nem mert ilyen nyíltan politizálni, és nem is kavart ekkora botrányt. A szkeccsfilm, amelyet öt fiatal rendező forgatott

fillérekből, kezdetben csak egyetlen moziban futott, ott viszont többen ültek be rá, mint az új *Star Wars*-ra. A kínai sajtó rögvest félelemkeltő provokációnak minősítette a produkciót, és amikor kiderült, hogy megkapja a Hong Kong Film Awards fődíját, az általi tévé úgy döntött, nem közvetíti a díjátadó gálát – 1991 óta először.

Nem véletlenül lettek idegesek a cenzorok, a *Tíz év* alkotói valóban szokatlanul keményen fogalmaznak. A koncepció szerint mindegyik kisfilm 2025-ben játszódik, az elképzelt jövőbeli Hongkongban azonban nem futurisztikus víziók, hanem a függetlenségpártiak legnagyobb félelmei kelnek életre. Miután 2014-ben Kína gyakorlatilag eltörölte a hongkongi általános választójogot – ekkor vonult utcára az ellenzék az „esernyős forradalom” keretében –, a demokráciát féltő hangok aligha indokolatlanok. A rendezők közül többen is orwelli viszonyokat vizionálnak, a kommunikációt, a nyelv uralásának kérdését helyezve fókuszba. Az első szkeccsben (*Statiszták*) a hatalom triádtagokat bérel fel egy politikai (ál)merényletre, így nyomva le a közvélemény torkán az új nemzetbiztonsági törvényt; a *Dialektus* egy, csak kantoniul beszélő taxisofőr kálváriáján keresztül mutatja be a hatalom által favorizált mandarin nyelv térhódítását, míg a *Helyi tojásban* gyerekekből toborzott Ifjúsági Gárda ellenőrzi, hogy nem kerülnek-e tiltólistás termékek és könyvek forgalomba. A legsötétebb képet az *Önégetés* festi – ebben a jövőverzióban a kínai hadsereg már bevonult a városba, a tüntetéseket vérbe fojtják, néhány

ellenzéki fiatal pedig már a passzív ellenállás legvégső formáját – lásd a szkeccs címét – fontolgatja.

A *Tíz év* elkészítése igazi, vakmerő politikai gesztus volt, ekképpen nem is lenne fair számon kérni rajta a didaktikus hangvételt – célját, a figyelem felkeltését, a közbeszéd tematizálását így tudta maximálisan beteljesíteni. Az udinei szervezők bátorsága is megsüvegezendő, a bemutatóval ugyanis vállalták annak kockázatát, hogy retorzió gyanánt a kínai illetékesek nem engedik el a fesztiválra a kínai filmeket.

Márpedig Kína, mint a világ második legnagyobb filmpiac, amely tavaly 48%-os növekedést produkált, továbbra is megkerülhetetlen. Az udinei program nem reprezentatív, mégis beszédes adat, hogy míg a fesztivál első évtizedében a hongkongi címek domináltak a kínálatban, addig mostanra megfordult az arány: az egykori brit gyarmatot idén csak négy film képviselte, szemben a 10 kínai produkcióval.

Tanulságos egymás mellé helyezni a nemrég még egyeduralkodó bűnfilmes zsáner két képviselőjét, a kínai *Mr. Wu megmentését* (*Saving Mr. Wu*) és a hongkongi *Keresztapákat* (*The Mobfathers*). Előbbi egy nagy port kavart megtörtént eset, a színész Ruofu Wu 2004-es elrablásának feldolgozása. Az incidens bemutatása után Ding Sheng író-rendező megkavarja az időrendet, amivel jelentősen csökkenti a feszültséget, és a sztori fő kérdésévé nem az válik, hogy a tús megmenekül-e, hanem, hogy a nyomozók miként bukkannak a nyomára. A pszichopata vonásokat mutató főgengszterrel szemben a rend őrei feltűnően kompetensek, lenyűgöző profizmussal göngyölitik fel a szálat, miközben a félig-meddig saját magát alakító Andy Lau igazi példaképként viselkedik a szerepben; úgy, ahogy az a kínai filmipar egyik legnagyobb, reprezentáns sztárjától elvárható.

A *Keresztapák* ellenben egy olyan világot mutat be, amelyben gengszterek uralják a várost, és a véres bandaháborúhoz a rendőrök jobb esetben tétlen statisztaként, rosszabb esetben lefizetett cinkosként asszisztálnak. Több mint beszédes, hogy a triádvezéri posztért folyó harcban az egyik jelölt egy exrendőr, de áthallásos a gengszterek választási rendszere is: a maffiafőnökök döntik el szűk körben, hogy kik indulhatnak a pozícióért; a 2014-

es reformok szerint Peking hasonlóan határozna meg a főminiszterjelöltek körét. A *Keresztapák*at sajnos a karikatúraszzerű, CGI-vérrel borított erőszakjelenetek miatt nehéz komolyan venni, de mindenképpen értékelendő, hogy Herman Yau rendező és társai, a trendekre fittyet hányva, visszaidézték a hongkongi gengszterfilmeknek azt az aranykorát, amikor antihősöket is lehetett szerepeltetni, és nem kellett a kínai filmpiac elvárásaihoz igazodni.

A mindig izmos koreai szekcióban is lehetett egy izgalmas közéleti témákat feszegető filmet találni. A *Belső emberek* (*Inside Men*) – hasonlóan a *Tíz év nyitóskeccséhez* – a politika, a média és az alvilág összefonódását taglalja, és története szintúgy egy választás körül bonyolódik. Hogy a korrupció valóban ennyire átható-e Dél-Koreában, kérdéses, a *Belső emberek* mindenesetre hihetően illusztrálja a cinikus hatalmi machinációkat; alighanem ennek is köszönhető a 9 millió eladott mozijegy.

A sztori mindhárom kulcsfigurája a közvélemény-kutatásokban vezető elnökjelölthöz kapcsolódik valamilyen formában:

Herman Yau:
Keresztapák
(Anthony Wong)

Lee, a legnépszerűbb konzervatív koreai napilap főszerkesztője, a személyes jóbarátja; a rendőrből lett fiatal ügyész nyomozni kezd a politikus után; a Lee Byung-hun által alakított gengszter pedig egykoron neki dolgozott, amíg kegyvesztett nem lett. A társadalmi háttér érzékeltetésével a rendezőnek sikerül mindegyik főszereplőt egynél több dimenzióval felruházni, és nem melleleg hibátlanul ötvözni a politikai thrillerek legszebb hagyományait a kortárs koreai bűnfilmek stiláris erényeivel. A *Belső emberek*et a legkevésbé sem lehet egzotikus filmcsemegeként nézni: amiről beszél, és amit megmutat, az Dél-Korea határain kívül is ismerős lehet bárkinek.

Ugyanez a dokuszekcióban szereplő *Célozd meg a csúcst!*-ről (*Reach for the Sky*) is elmondható. A továbbtanulás a nyugati társadalmakban mindenhol kardinális kérdés, igaz, annyira talán sehol, mint Dél-Koreában. A Nemzeti Vizsga idején, november második csütörtökén megáll az élet az országban,

munkaszüneti napot tartanak, hogy a diákok még véletlenül se keveredjenek közlekedési dugóba a nap

napon, sőt a repülők több óráig nem szállhatnak fel, a teljes nyugalom biztosítása érdekében. Nem csak az dől el ekkor, ki melyik egyetemen folytathatja tanulmányait, de az is, hogy később a koreai társadalmi hierarchia melyik fokán élheti le az életét. A családi és a társadalmi nyomás ennek megfelelően óriási, a diákok jelentős része a vizsgát megelőző hónapokban külön felkészítő iskolába jár, ahol reggel hatkor kezdődik, és sokszor éjfélkor sem ér véget a nap.

A film három, különböző módszereket választó fiatal napi rutinját követi a felvételiig vezető úton, és köszönhetően talán annak, hogy külföldi (belga) koprodukciónban készült, az örületet sikerül mindvégig páratlan objektivitással és alaposággal, külső szemzőgből bemutatnia. A *Célozd meg a csúcst!* így egyszerre személyes portrék füzére és lebilincselő társadalomrajz.

A fesztivál programszerkesztőjét dicséri, hogy ugyanerre a napra időzítette a film japán párdarabját (*A lécc fölött; Flying Colors*), amelyből kiderül, hogy nem csak Dél-Koreában élet-halál a továbbtanulás kérdése. A tanmesébe oltott dramedy főhőse

egy tipikus *gyaru*, vagyis a tanulmányait elhanyagoló, lázadó tinédzser lány, aki az érettségéhez közeledve hirtelen fejébe veszi, hogy „jó útra tér.” Anyja dupla műszakot vállal, hogy be tudjon iratkozni egy felkészítő-iskolába, ahol a filmtörténet inspiratív tanárfiguráit megidéző, liberális nevelési elveket valló Tsubota meggyőzi arról, hogy akár a tokiói Keio elitegyetemre is bejuthat, ha nagyon akarja.

Bár megtörtént eseményeken alapul, a *Célozd meg a csúcst!* mellé helyezve *A lécc fölött* legalább annyira a hollywoodizált fikció és a kiábrándító valóság kontrasztjáról tudósít, mint az emberi kitartás diadaláról. Izgalmas lenne, ha a kosztümös filmeposzok, a lehengető akciófilmek és a romantikus komédiák mellett Udínében máskor is beférne egy ilyen tanulságos, a való világra ablakot nyitó double feature. •

